

kh rokiv [Transformation of the image system in the design of the Ukrainian book of 1980-1990s]. (Doctoral dissertation, Kyiv).

5. Yefimova, M. P. (2013). Interaktyvna dytiacha knyha v Ukraini: stanovlennia ta perspektyvy. Ukrainaska Kultura: mynule, suchasne, shliakhy rozvytku [Interactive children's book in Ukraine: formation and prospects. Ukrainian Culture: past, present, ways of development]. In Naukovi zapysky Rivnenskoho derzhavnoho humanitarnoho universytetu. Vol. 19, Issue II (pp. 259-262). Rivne.

6. Csaba, Hazi (2017). Seven steps up: The cookbook for creating great products. 2nd ed. Copyright Csaba Hazi.

7. Trine, Falbe (2015). Designing web interfaces for kids. Retrieved from <https://www.smashingmagazine.com/2015/08/designing-web-interfaces-for-kids>

8. Feifei, Liu (2018). Design for kids based on their stage of physical development. Retrieved from <https://www.nngroup.com/articles/children-ux-physical-development/>

9. Choosing Media Content for Young Children Using the E-AIMS Model (25.10.2018). Retrieved from <https://www.zerotothree.org/resources/2533-choosing-media-content-for-young-children-using-the-e-aims-model>

10. Motion Graphics and Animation: 2020 Trends. Retrieved from <https://www.colorexperstsb.com/blog/motion-graphics-and-animation-2020-trends>

11. Digital Book World 2019. Retrieved from <https://www.digitalbookworld.com>

12. Mike, Harman (2019). The role of technology in digital publishing. Retrieved from <https://kitaboo.com/role-technology-digital-publishing/>

13. Tim, O'Reilly (2013). Ending the TOC Conference, but still pushing tools of change for publishing. Retrieved from <http://toc.oreilly.com>

14. Jordan, Catapano. Storytelling in the classroom as a teaching strategy. Retrieved from <https://www.teachhub.com/storytelling-classroom-teaching-strategy>

15. Gabrielle, A. Strouse, Angela, Nyhout, Patricia, A. Ganea. The role of book features in young children's transfer of information from picture books to real-world contexts. Retrieved from <https://www.frontiersin.org/articles/10.3389/fpsyg.2018.00050/full>

16. Motion graphics trends for 2020. Retrieved from <https://www.behance.net/gallery/89355803/Motion-Graphics-Trends-for-2020>

17. Destination storytelling 2020: A guide to telling great stories. Retrieved from <https://skift.com/destination2020/>

18. Feifei, Liu (2018). Designing for kids: Cognitive considerations. Retrieved from: <https://www.nngroup.com/articles/kids-cognition/>

19. Alexis, Piperides. 4 Things children can teach us about designing for mobile. Retrieved from <https://blog.proto.io/4-things-children-can-teach-us-about-designing-for-mobile/>

Чабак Лариса Александровна, студентка 5-го курса, Арт Академия Современного Искусства им. Сальвадора Дали, Киев, Украина, loratiara@gmail.com

Мультимедийный учебно-развивающий сет по истории украинской культуры для детей 5–7 лет «Книжка-Малюжка»

Рассматривается проблема электронных изданий для дошкольников и требования к их содер-

жанию и дизайну. На основе анализа рынка таких изданий сделаны выводы о нехватке качественного детского мультимедийного образовательно-развивающего контента художественного направления. Представлен авторский мультимедийный учебно-развивающий сет по истории украинской культуры для детей 5–7-ми лет «Книжка-Малюжка», состоящий из печатной (тетрадь-альбом) и электронной (мобильный приложение) частей. Уникальность разработанного продукта заключается в самостоятельном добывании визуальной и звуковой информации ребенком путем взаимодействия с приложением и ее обработке через систему визуальных и интерактивных элементов.

Ключевые слова: мультимедийный учебно-развивающий сет, история украинской культуры для детей 5–7-ми лет, «Книжка-Малюжка».

Chabak Larysa, 5th year student, Salvador Dali Academy of Contemporary Arts, Kyiv, Ukraine, loratiara@gmail.com

Multimedia Educational And Developmental Set About The History of Ukrainian Culture for 5-7 Aged Children «Malyuzhka-Book»

The article deals with the problem of e-books for preschoolers and the requirements for their content and design.

The article investigated the genesis of the book development printing, and the design of books inside and outside – from the first images on the walls of caves as a prototype of illustrations that were a kind of a way to tell stories – to a modern color books with illustrations and decorations. Special attention is given to the characteristics of the stages of the development of illustration process of printed books.

There was distinguished a new book format – e-book and its varieties: e-books that mimic printed books for tablets or e-readers; interactive e-books containing illustrations with the ability to interact with their graphic elements; multimedia e-books which are based on a combination of static forms of information (texts, graphics) and dynamic forms of information (audio, video and animation) for tablets. Features of these subspecies, requirements to their development and design are presented.

Based on the market research of such e-books, the conclusions were made about the lack of quality children's multimedia educational and developmental content, especially in art direction; primarily the entertaining function of apps for children of this age category.

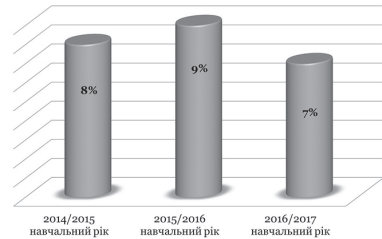
The author presents a Multimedia Educational And Developmental Set on the History of Ukrainian Culture for 5-7 Aged Children «Malyuzhka-Book», that include printed (workbook-album) and electronic (mobile app) parts, which are interconnected with each other. The uniqueness of the developed product is in the self-obtaining visual and sound information by the child through its interaction with the app and its processing through a system of visual and interactive elements.

Keywords: e-book, requirements for the content and design of e-books, multimedia educational and developmental set, History of Ukrainian Culture for 5-7 aged children, «Malyuzhka-Book», preschoolers.

Стаття надійшла до редакції 03.05.2020 р.

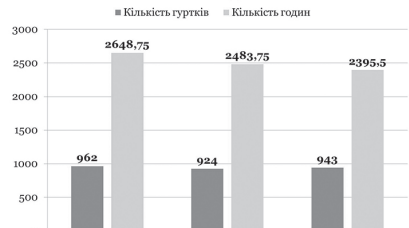
Діаграми 6-9 до статті Кучерука А. В. і Махмутової А. Є. «Моніторинг стану організації освітньої діяльності галузі «Мистецтво» (с. 52)

Відсоток шкіл в яких є години варіативної частини, відведені на предмети художньо-естетичного циклу

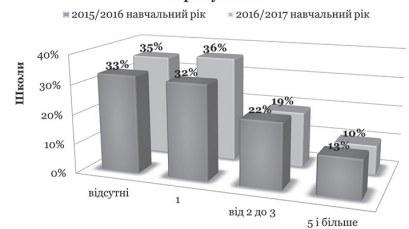
Діаграма 6

Загальна кількість гуртків та відведених на них годин

Діаграма 7

Відсоток шкіл із гуртками та факультативами художньо-естетичного спрямування

Діаграма 8

Відсоток шкіл, що беруть участь у конкурсах, фестивалях, оглядах, виставках мистецького спрямування

Діаграма 9

DOI <https://doi.org/10.32405/2308-8885-2020-2-52-57>

УДК [- 047.36:37.014.6:005.6] (083.86:7):37.018.46

Кучерук Андрій Васильович,

методист НМЦ моніторингових досліджень та організації наукової роботи
Хмельницького ОІППО, Хмельницький, Україна, kucheruk1904@gmail.com

Махмутова Анжела Євгеніївна,

методист НМЦ з виховної роботи та позашкільної освіти Хмельницького
ОІППО, Хмельницький, Україна, angela_leo@ukr.net

МОНІТОРИНГ СТАНУ ОСВІТНЬОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ГАЛУЗІ «МИСТЕЦТВО»

Актуалізується питання моніторингу стану організації освітньої діяльності галузі «Мистецтво» в закладах загальної середньої освіти. Висвітлюються етапи моніторингового дослідження, здійсненого авторами впродовж 2014–2019 навчальних років на базі Хмельницького ОІППО за участю методистів предметів художньо-естетичного циклу районних/міських методичних кабінетів ОТГ, керівників і вчителів мистецтва загальноосвітніх навчальних закладів Хмельницької області. Представлено кількісні та якісні дані дослідження, наведено рекомендації щодо коригування й поліпшення виявленого стану.

Ключові слова: моніторинг, викладання мистецтва, вчителі, заклади загальної середньої освіти, Хмельницький ОІППО, Хмельницька область.

Для продуктивного й ефективного управління закладом загальної середньої освіти – керівникові і здійснення освітнього процесу – методистові, вчителям необхідна інформація про якість освітньої діяльності закладу і його працівників. Це цілком зрозуміло, адже кількісні і якісні показники, відповідність вимогам та критеріям засвідчують у загальному вигляді успішність чи, навпаки, неуспішність закладу, та стають матеріалом для аналізу й самоаналізу – як результатів, так і процесу; на основі їх ретельного вивчення коригується управлінський стиль, спрямовується методична і педагогічна діяльність фахівців – із застосуванням різних форм її покращення (самоосвіта й са-

морозвиток, застосування інноваційних технологій управління й навчання учнів, відвідування майстер-класів, участь у тренінгах і семінарах з фаху, курси в онлан-режимі тощо). Така інформація здобувається в результаті проведення моніторингу.

Поняття «моніторинг» походить від латинського слова *monitor* – спостереження, контроль, застереження. Соціологічний словник визначає моніторинг як спеціально організоване систематичне спостереження за станом об'єктів, явищ та процесів з метою оцінки, контролю й прогнозування. Крім того, у соціології моніторинг визначено як метод пізнавальної та предметно-практичної діяльності, який забезпечує разом з іншими методами комплексне, опера-

тивне й адекватне оцінювання ситуації, що дозволяє здійснювати ефективне прогнозування та розробку оптимальних управлінських рішень [6, с. 56]. У педагогіці моніторинг – це відстеження результатів; постійне спостереження за будь-яким процесом в освіті з метою виявлення його відповідності бажаним результатам або вихідним припущенням; діагностично обґрунтована система безперервного відстежування ефективності навчання й виховання та прийняття управлінських рішень, які регулюють та коригують діяльність школи. Процес відстеження стану об'єкта (системи чи складного явища) відбувається з допомогою безперервного або періодичного повтору збору даних, що є сукупністю визначених ключових показників [7].

Отже, моніторинг у галузі освіти визначається як діяльність спостереження, контролю та прогнозування того чи іншого освітнього процесу, що є важливими складовими системи управління.

Сьогодні в Україні чинним є Наказ МОН України «Про затвердження Порядку проведення моніторингу якості освіти» № 54 від 16.01.2020 [11], яким визначається механізм підготовки та проведення моніторингу якості освіти та освітньої діяльності, зокрема у закладах загальної середньої освіти незалежно від їх підпорядкування, типу й форми власності. Моніторинг проводиться відповідно до Законів України «Про освіту», «Про загальну середню освіту». Загальна мета моніторингових досліджень полягає у виявленні й відстеженні тенденцій, що характеризують розвиток якості освіти в нашій країні – на окремих її територіях, у закладах освіти. Моніторинг допоможе визначити відповідність наявних результатів освітньої діяльності меті, завданням освіти, що означені в нормативних документах, та оцінює причини відхилень від них. Висновки моніторингу важливі, оскільки дозволяють зрозуміти відповідність і готовність системи освіти новим викликам. Учасниками моніторингових досліджень, окрім багатьох інших інституцій і осіб, виступають заклади загальної середньої освіти, педагогічні працівники та здобувачі загаль-

ної середньої освіти, тобто учні. У межах нашої статті йдеться про моніторинг на локальному рівні (заклад освіти) і на місцевому рівні (заклади загальної середньої освіти Хмельницької області).

Формування вітчизняної системи забезпечення якості освіти сьогодні стимулюється аналогічними процесами в країнах Європейського Союзу. Україна бере участь у низці досліджень: Міжнародному порівняльному дослідженні якості природничо-математичної освіти (TIMSS), Міжнародному дослідженні якості освіти (PISA), Міжнародному дослідженні читачкої грамотності (PIRLS). Такі міжнародні дослідження фактично вперше стали надавати незалежну інформацію про реальний стан справ у системі загальної середньої освіти тієї чи іншої країни з метою підвищення якості викладання й організації систем освіти на рівні держави. При цьому відразу постало питання про те, яким чином управлінці, методисти, педагоги можуть використовувати дану інформацію в своїй повсякденній діяльності, адже очевидно, що разові вимірювання (один раз на навчальний рік) слугують стимулянтom для визначення загальної стратегії, однак їх недостатньо для ухвалення управлінських рішень та корекції на методичному рівні на менш короткі терміни (квартал, місяць, тиждень). Отже, окрім моніторингу на міжнародному й державному (що засвідчує, наприклад, результати ДПА і ЗНО) рівнях, необхідні моніторингові дослідження локального й місцевого значення, які проводяться частіше ніж раз на рік, відзначаються системністю відстежування освітніх результатів у сферах управління (для керівника), викладання предметів чи окремого предмета (для методиста і вчителів), якості навчання (для вчителів, батьків і учнів), відзначається об'єктивністю, своєчасністю і надійністю отриманих даних.

Проблеми моніторингу в системі освіти активно досліджено науковцями, серед яких відзначимо праці Г. Єльнікової [1], О. Локшиної [10], Т. Лукіної [6], О. Ляшенка [8], О. Байназарової [2], Ф. Зеєр [5], А. Майорова [9], Н. Фоменко [13], Г. Цехмістрової та ін. Як виявлено нами, тема моніторингу якості викла-

дання предметів (освітньої галузі «Мистецтво») є маловивченою. Єдине дослідження, яке стосувалося викладання предметів художньо-естетичного циклу було проведено в Україні в 2010 р. – відповідно до Наказу Міністерства освіти і науки України від 22.10.2010, № 995 «Про проведення моніторингового дослідження якості художньо-естетичної освіти у 4-х класах загальноосвітніх навчальних закладів» [15]. Основною метою даного дослідження було ініціювання змін у напрямку покращення якості художньо-естетичної освіти учнів початкової школи, створення ефективного освітнього середовища та оптимальних умов для підвищення рівня мистецької освіти в загальноосвітніх навчальних закладах. Проте дане дослідження торкалося питань мистецької освіти лише початкової школи. До того ж вибіркова сукупність даного дослідження не включала заклади Хмельниччини.

Мета статті – висвітлити педагогічній громадськості процес і результати проведеного моніторингового дослідження стану організації освітньої діяльності галузі «Мистецтво» у закладах загальної середньої освіти (в аспекті наявних умов проведення уроків мистецтва, навчально-методичного обладнання та ін.), здійсненого впродовж 2014–2018 рр. на базі Хмельницького ОІППО; порівняти їх з даними спостережень та результатами застосування інших методів протягом 2018/2019 навчального року, зробити висновки та намітити перспективи покращення виявленого стану у формі рекомендацій керівникам установ та ін. дотичним до галузі освітнім структурним підрозділам і фахівцям.

На виконання наказу Департаменту освіти і науки Хмельницької облдержадміністрації від 03.04.2014 № 122-но «Про регіональний (обласний) моніторинг якості освіти», починаючи з 2014 по 2018 рр. на базі Хмельницького ОІППО було проведено 5 етапів регіонального моніторингу якості викладання предметів художньо-естетичного циклу та здійснення естетичного виховання школярів у закладах загальної середньої освіти Хмельницької області.

Галузь «Мистецтво» реалізується уроками музичного і образотворчого

мистецтва окремо та курсом «Мистецтво» в інваріантній складовій (що передбачає інтеграцію цих змістових ліній з іншими видами мистецтв – театр, хореографія, кіно), а також ці види мистецтв – в інваріантній або профільній складовій. Тож моніторинг спрямовувався на виявлення даних, аналіз і осмислення яких сприяли б зростанню ефективності викладання предметів мистецтва в закладах загальної середньої освіти Хмельницької області та дозволяли – шляхом проведення відповідних досліджень і заходів – впливати на покращення ситуації: усунення виявлених недоліків, корекції певних аспектів на місцях, привернення уваги широкої громадськості, зокрема педагогічної і батьківської, до нагальних питань мистецької освіти й допомоги в їх вирішенні.

Основними завданнями моніторингу були наступні:

1) збір інформації про стан викладання предметів освітньої галузі «Мистецтво», узагальнення матеріалів досліджень та їх аналіз;

2) забезпечення керівних органів, які відповідальні за функціонування мистецької освітньої галузі в Хмельницькому регіоні, інформацією з висновками моніторингового дослідження щодо стану викладання предметів художньо-естетичного циклу, що послугує меті;

3) розробити рекомендації щодо покращення ситуації в різних ланках системи мистецької освіти, що сприятиме покращенню її стану, донести її до всіх учасників освітнього процесу (керівники місцевих органів освіти, керівники закладів, педагоги, батьки та ін.).

Додатковими завданнями моніторингу стали такі:

- налагодити взаємодію учасників моніторингового дослідження (педагоги мистецтва) і прилучення їх до інноваційних мистецьких практик шляхом онлайн-навчання, дистанційних курсів, системи майстер-класів, вебінарів;

- налагодити і зміцнити співпрацю загальноосвітніх навчальних закладів із мистецькими установами регіону (музей, театр, філармонія);

- сприяти організації на території Хмельницької області мистецько-

фестивального руху й культурно-мистецького життя із задіяванням мистецьких осередків, громадських організацій, що позитивно впливатиме на формування в учнів потреби в творчому самовираженні мистецькими засобами;

Щодо **специфіки та логіки формування вибірки та методів дослідження:**

– **На 1 етапі** (2014 р.) – вивчався досвід діяльності одного із районних методичних кабінетів (Білогірський районний методичний кабінет) з метою визначення ролі методиста у процесі підготовки вчителів мистецтва до викладання предметів (освітньої галузі «Мистецтво») у ЗЗСО та використання методичного інструментарію для поліпшення якості викладання предметів естетичного циклу та здійснення естетичного виховання школярів. Довільно вибраний методичний кабінет мав продемонструвати координуючу роль методиста в активізації роботи вчителів мистецького профілю.

– **На 2 та 4 етапі** (2015–2017 рр.) проводилось опитування методистів районних/міських методичних кабінетів/ОТГ предметів (освітньої галузі «Мистецтво») (опитано близько 60 осіб), що дозволяло з'ясувати:

– кількість годин, відведених у школах області на предмети галузі «Мистецтво»;

– наявність та кількість гуртків художньо-естетичного спрямування, що функціонують в школах області;

– участь шкіл міст і районів Хмельницької області у фестивалях, конкурсах, оглядах, виставках мистецького спрямування.

– **На 3 етапі** (2016 р.) відбулось опитування вчителів предметів освітньої галузі «Мистецтво» з усіх районів та міст, ОТГ (близько 390 осіб), щодо стану навчально-методичного та матеріально-технічного забезпечення предметів освітньої галузі «Мистецтво» в їхніх загальноосвітніх навчальних закладах.

– **На 5 етапі** (2018 р.) опитувалися керівники закладів щодо впровадження вибірково-обов'язкових предметів у 10-х класах закладів загальної середньої освіти Хмельницької області (близько 235 осіб).

Результати опитування згідно з критеріями виявили **проблемні зони**.

I. Наявність умов для проведення уроків мистецтва (кабінет, навчально-методичні, дидактичні матеріали тощо).

1. Дані опитування засвідчили відсутність у більшості шкіл області окремих кабінетів/класів для проведення занять з предметів художньо-естетичного напрямку (серед 390 опитаних учителів, близько 68 % вказують на відсутність даного приміщення для уроків мистецтва). Звідси зроблено висновок про об'єктивні труднощі, з якими стикаються щоденно вчителі в організації та проведенні уроків: часто відсутність музичного інструмента, повноцінного мультимедіа, носіння з класу в клас дидактичних і допоміжних матеріалів (*діаграма 1, с. 57*).

2. У тих закладах, які надають вчителям окремий кабінет, рівень комплектації кабінету мистецького напрямку вчителі оцінюють як низький (близько 50 % з 390 опитаних учителів області). Низькі дані статистики засвідчують тенденцію відсутності покращення робочого місця в навчальному кабінеті за останні два роки (про що зазначило близько 63 % опитаних учителів). Зазначимо: сучасні учні живуть в перенасиченому інформаційному суспільстві, оточенні різноманітними можливостями отримання і передавання потоків інформації (візуальної, звукової насамперед) з допомогою гаджетів; психологи і педагоги наголошують на особливостях дітей нинішнього століття – підкреслюють їх кліпове мислення, сприймання інформації короткими блоками, з максимальною візуалізацією у вигляді символів, знаків тощо. Однак умови викладання уроків мистецтва у школах залишаються незмінними – на рівні минулого століття. Сумно, що покращення в цьому напрямі відбулося тільки у третини педагогів (*діаграми 2–3, с. 57*).

3. Акцентуємо увагу на статистиці, що констатує можливість поповнення кабінету мистецтва розвивальними посібниками та іншими необхідними для здійснення освітнього процесу матеріалами: переважній більшості випадків таке поповнення здійснюється за кошти самих учителів (про що зазначило близько 50 % опитаних учителів і лише 18 % за бюджетні кошти). 22 % – припало на спонсорські кошти. Отже,

часто вчитель у своєму прагненні оновити матеріали, придбати новинки мусить зважати на наявність чи відсутність коштів, відшукувати спонсорів, заохочувати батьківську громаду, тобто виступати менеджером (*діаграма 4, с. 57*).

II. Ситуація з годинами, відведеними на предмети мистецтва.

1. Вчителі вказують на недостатню кількість годин тижневого навантаження в 7–9 класах. Серед вибірково-обов'язкових предметів у 10 класі на предмет «Мистецтво» відведено найменший відсоток годин (лише 19 %) серед трьох предметів (*діаграма 5, с. 57*).

2. Порівняно з минулими роками зменшився відсоток шкіл, де присутні години варіативної частини, відведені на предмети мистецького циклу (*діаграма 6, с. 51*). Отже, мистецтво поступово «зникає» з розкладу, що доводиться із сумом констатувати. А отже, у більшості учнів зникає можливість бути почутими й побаченими, поміченими фахівцем щодо обдарованості та її розвитку з початкової школи, що в майбутньому може стати професією.

III. Робота учителів мистецтва у здійсненні гурткової роботи на базі загальноосвітніх навчальних закладів.

1. Тривожна тенденція складається і щодо діяльності учителів у гуртках. Порівнюючи навантаження учителів гуртковою роботою у 2014/2015, 2015/2016 та 2016/2017 навчальних роках, можемо констатувати, що кількість годин, відведених на гуртки мистецького спрямування, з року в рік помітно зменшувалась. А це говорить про те, що тисячі учнів не мають змоги розвивати свої здібності, удосконалювати майстерність, підвищувати свою культуру. Особливо це гостро стосується сільської місцевості, учні якої більше обмежені у своїх можливостях мистецького розвитку й дозволя на базі різних установ культури (музеї, філармонії, консерваторії, театри), ніж їхні однолітки з міст. І часто гурток стає чи не єдиною можливістю доторкнутися до світу прекрасного, проявити свої мистецькі здібності (*діаграма 7, с. 51*).

2. Загалом спостерігається тенденція до зменшення кількості гуртків та факультативів художньо-естетичного

спрямування у школах області, причинами цього можуть бути зменшення кількості фахівців, що йдуть зі школи унаслідок зменшення кількості годин, скасування гуртків (діаграма 8, с. 51).

3. Констатуємо і такий показник, як збільшення відсотку шкіл Хмельницькини (з 15 % до 43 %) , що не заохочують своїх вихованців до участі в численних конкурсах, фестивалях, оглядах, виставках мистецького спрямування різного рівня (місцевого, районного, обласного, всеукраїнського, міжнародного). Можливо, причина в тому, що для такої діяльності вихованців потрібно системно готувати, а отже у школі, окрім уроків, мають бути наявні фахівці, умови праці, добре організована гурткова робота (діаграма 9, с. 51).

Результати моніторингу були представлені на науково-методичній раді Хмельницького ОІППО в жовтні 2018 р., а рішення науково-методичної ради надіслані в районні, міські управління та відділи освіти з метою інформування керівників. Впродовж 2018–2019 рр. на курсах підвищення кваліфікації вчителів галузі «Мистецтво» матеріали моніторингу демонструвались із метою вироблення спільних дій для виправлення ситуації – зокрема, недопущення скорочення кількості вчителів мистецтва, які проводять уроки в початкових класах та ін.

Паралельно із нашими спостереженнями колеги Миколаївського ОІППО у 2018–2019 рр. провели опитування щодо якісного складу викладачів предметів мистецької галузі в початковій школі, що виявило перевагу вчителів початкових класів з викладання предмета «Мистецтво» над фахівцями мистецької галузі (вчителі музичного та образотворчого мистецтва). Усне опитування вчителів мистецтва Хмельницькини підтвердило цю тенденцію.

Якщо порівнювати результати 2014–2018 рр. з вищезначеними даними з результатами 2018–2019 рр., то бачимо катастрофічну для галузі тенденцію – «видавлювання» вчителів музичного та образотворчого мистецтва з початкової школи й заміна їх вчителями початкових класів (чому «посприяли» нові нормативи щодо навантаження вчителів-класоводів).

Висновки і міркування. Оперуючи цифрами та фактами, маємо аргументи для переконань думаючих керівників установ системи освіти різного рівня (ОІППО, ЗЗСО та ін.), батьків та громади, що слугуватимуть певними рекомендаціями для покращення ситуації в галузі й конкретно стосуватимуться поліпшення стану організації освітньої діяльності галузі та позитивно вплинуть на якість викладання предметів мистецтва.

По-перше, дані дослідження є необхідною інформацією для оприлюднення на колегіях обласних рад, де питання про організацію освітньої діяльності на базі закладів освіти різного рівня в областях мають стояти на порядку денному та обговорюватися депутатами й керівниками установ.

По-друге, ОІППО, на базі яких проводяться курси підвищення кваліфікації для керівників ЗЗСО, мають доводити кількісні та якісні результати досліджень до всіх керівників, що візуально дозволяє побачити негативні тенденції й накреслити кроки на покращення ситуації в мистецькій галузі. Цю ж інформацію слід доносити і до методистів, які є проміжною ланкою між керівниками установ і вчителями мистецтва.

По-третє, керівники освітніх закладів мають розуміти загальну ситуацію із годинами, що відводяться на уроки «Мистецтво», й у ввірених їм закладах сприяти проведенню уроків мистецтва фахівцями з 1-го до 11-го класів. Це ж стосується і позаурочної роботи: гуртки мистецького напрямку мають займати гідне місце, адже цей напрям позначається на формуванні духовності й культури в сучасних молодих людей, яких плекають із початкових класів творчі й креативні, знаючі мистецтво вчителі, які, окрім уроків, ще й розвивають учнів у хорі, танцювальних та драматичних колективах, проводять унікальні свята й випускні вечори, презентують школи на мистецьких фестивалях і конкурсах різного рівня.

По-четверте, голови ОТГ і їх місцеві відділи освіти мають знати і усвідомлювати всю важливість своїх дій на місцях і налагоджувати цей процес.

По-п'яте, необхідно сьогодні доносити до розуміння батьків значущість

мистецтва для розвитку й життя своїх дітей складання ЗНО, вибору професії, здорового життя, комфортного і радісного перебування у школі та ін.), і конкретно – уроків мистецтва у ЗЗСО.

По-шосте: вважаємо, що в сучасних умовах учитель мистецтва, окрім любові до дітей і вчителювання, компетентності, має ще й демонструвати якості гарного менеджера. Так, ми не помилилися – саме менеджера, який би відстоював мистецтво і свої уроки «на всіх фронтах» – перед керівником закладу і батьками, громадою. І не тільки словесно, хоча виступи на педагогічних нарадах, батьківських зборах і зборах громад із влучно виголошеними промовами здатні вплинути на громадську думку. У зв'язку з цим, шановні колеги, подумайте, чи завжди ви готові:

- переконливо довести, аргументувати науковими фактами позитивний вплив мистецтва на розвиток емоційного інтелекту, креативного мислення, фізичного і морального здоров'я та інших багатьох якостей;

- виступити активним опонентом батьків, які мають хибну думку про «непотрібність» уроків мистецтва і в ситуації порівняння предметів роблять вибір: «краще додатковий урок англійської мови, ніж музика»;

- на прикладах продемонструвати співбесідникові (учневі, батькам) безмежний світ затребуваних у майбутньому професій, що базуються на мистецьких знаннях на навичках;

- апелювати до логіки й раціо – довести випускникам і їхнім батькам відомості про значну кількість питань на зрізі різних видів мистецтва, що включаються щороку до ЗНО з історії, літератури та мови;

- повідомити батькам про потужні арт-терапевтичні можливості предмета мистецтво та мистецьких гуртків: кількісні дані про цей вплив легко можна відшукати в інтернеті (дослідження і висновки психофізіологів, лікарів). Крім цього, не будемо забувати про потужний вплив мистецтва на дітей з особливими потребами, їхнє комфортне перебування ЗЗСО.

Перелік можна продовжувати. Однак більш дієвими і такими, що справляють блискавичне враження та змінюють

думку на користь мистецтва, виявляють-ся різноманітні творчі проекти з участю школярів, результати яких в різних формах (виставки, концерти, свята, вистави, розваги та ін.) демонструються батькам і громаді. Рецепт не новий, однак, надзвичайно дієвий. Не вірите – перегляньте фрагменти відомого фільму «Енн із «Зелених дахів» (за мотивами творів канадської письменниці Л. Монтгомері; дії відбуваються на початку ХХ ст.). Героїня фільму – молода вчителька Енн завдяки своїм переконанням, бажанню прогресивних змін і креативному рішенням влаштувати драматичну виставу зі старшокласниками приватної школи змогла здолати опір їхніх батьків – поважних англійських аристократів, новим і прогресивним підходом у організації навчання зламала закостенілі погляди колег-вчителів і усталені десятиліттями традиції тодішнього шкільного навчання.

Впевнені, якщо вчитель буде переконливим, а підготовлені ним мистецькі проекти та заходи – цікавими для учнів, публічними, із виходом на аудиторію батьків і громади, із залученням ресурсів мистецьких та культурних установ, – то безперечно, учні, батьки, колеги, керівництво стануть його союзниками. Окремо слід зазначити і про меценатів – задумайтесь: адже ви знаєте такі успішні приклади. То чому б вам не стати їх наступними героями?

Окремо слід сказати про методистів, які організовують навчання вчителів мистецької галузі на курсах підвищення фахової кваліфікації: місія методиста полягає не в констатації проблем, а перш за все в оприлюдненні отриманих результатів на розширеному засіданні колегії Департаменту освіти і науки виконавчого органу обласної державної адміністрації, на курсах підвищення фахової кваліфікації – директором закладів освіти, у знаходженні й демонстрації вчителям достойних прикладів вирішення проблемних ситуацій, спрямування їх шляхів. Умови роботи вчителів, наявність та матеріальне забезпечення кабінетів, кількість факультативних та гурткових годин у різних закладах настільки різняться, що тільки виявлення цих особливостей і акцент на різних варіантах вирішення, покра-

щення ситуації дає можливості для розширення меж «тунельного бачення» проблеми, що заважає рухатися вперед.

Результати представлених досліджень не претендують на вичерпність, однак можуть бути використані колегами для накопичення інформації і проведення власних досліджень. В Україні в 2014 р. був створений Інститут освітньої аналітики, завданням якого є розвиток освітньої статистики, збір, обробка та аналіз освітньої інформації – окремі аналітичні доповіді представлено на сайті установи. Хотілося б звернути увагу його працівників на мистецьку галузь і розробити та провести моніторингові дослідження для вдосконалення освітньої мистецької галузі, що є **перспективою подальших наукових розвідок.**

СПИСОК ДЖЕРЕЛ:

1. Адаптивне управління: сутність, характеристика, моніторингові системи : кол. монографія / Г. В. Єльнікова, Т. А. Борова, О. М. Касьянова, Г. А. Полякова та ін. ; за заг. редакцією Г. В. Єльнікової. Чернівці : Технодрук, 2009. 572 с.
2. Байназарова О. Система моніторингу якості освіти на регіональному рівні. Моніторингові дослідження як інформаційна база в системі управління якістю освіти. *Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції 29-30 березня 2005 року*. Луцьк : Волинський інститут післядипломної педагогічної освіти, 2005. 156 с.
3. Бобак Н. В. Моніторинг якості освіти: міжнародний досвід. URL: http://www.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/pedp/2010_1/65/met/Bobak.pdf
4. Бодненко Д. М., Жильцов О. Б., Лещинський О. Л., Мазур Н. П. Моніторинг навчальної діяльності: навчальний посібник. Київ: Київський університет імені Бориса Грінченка, 2014. 276 с.
5. Зеер Э. Ф. Психология профессий : учеб. пособие для студентов вузов. 2-е изд., перераб., доп. Москва : Академический проект ; Екатеринбург : Деловая книга, 2003. 336 с.
6. Лукіна Т. О. Моніторинг якості освіти : теорія і практика. Київ : Вид. дім «Шкільний світ» : Вид. Л. Галіцина, 2006. 128 с.
7. Луначек В. Е., Смирнова М. Е. Формування управлінської компетентності керівника загальноосвітнього навчального закладу на засадах андрагогіки. URL: <http://tme.umo.edu.ua/docs/3/10lunepa.pdf>
8. Ляшенко О. І., Раков С. А. Тестові технології і моніторинг в системі освіти України: стан і перспективи розвитку. Вісник ТІМО. 2008. № 11–12. С. 67–71.
9. Майоров А. Н. Мониторинг и проблемы информационного обеспечения управления образованием. Народное образование. 2000. № 8.
10. Моніторинг стандартів якості освіти: світові досягнення та українські перспективи [Текст] / за заг. ред. О. Л. Локшиної. Київ : К.І.С., 2004. 128 с.
11. Наказ МОН України «Про затвердження Порядку проведення моніторингу якості освіти» № 54 від 16.01.2020 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0154-20>

12. Романіченко І. В., Колінко О. А. Моніторинг в освіті. Частина І у питаннях і відповідях. Миколаїв, 2008. 52 с.

13. Фоменков А. И. Мониторинг как практическая система информационного обслуживания управления школой. *Научные труды международной научно-практической конференции ученых МАДИ (ГТУ), МСХА, ЛНАУ 5 – 6 января 2004 года*. В 4 т. Т. 4. Педагогика и методика. Москва – Луганск : Издательство МАДИ (ГТУ), МСХА, ЛНАУ, Смоленск ООО «Инга», 2004. С. 126–130.

14. Шлейхер А. Найкращий клас у світі: як створити освітню систему 21-го століття / переклала з англ. Ганна Лелів. Львів : Літопис, 2018. – 296 с. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/yakist-osviti/shlyaykher-naykrashchiy-klas-u-sviti-yak-stvoriti-sistemu-osviti-21-go-stolittya.pdf>

15. Наказ МОН України від 22.10.2010 № 995 «Про проведення моніторингового дослідження якості художньо-естетичної освіти у 4-х класах загальноосвітніх навчальних закладів». URL: https://osvita.ua/legislation/Ser_osv/10007/

References:

1. Yelnykova, H. V. (Ed.). (2009). *Adaptyvne upravlinnia: sutnist, kharakterystyka, monitorynhovi systemy* [Adaptive control: Essence, characteristics, monitoring systems]. Chernivtsi: Tekhnodruk.
2. Bainazarova, O. (2005). *Systema monitorynhu yakosti osvity na rehionalnomu rivni*. Monitorynhovi doslidzhennia yak informatsiina baza v systemi upravlinnia yakisti osvity [The system of monitoring the quality of education at the regional level. Monitoring Research as an Information Base in the Quality Management System for Education]. *Proceedings of the All-Ukrainian Scientific and Practical Conference*, March 29-30.
3. Bobak, N. V. *Monitorynh yakosti osvity: mizhnarodnyi dosvid* [Monitoring the quality of education: An international experience]. Retrieved from http://www.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/pedp/2010_1/65/met/Bobak.pdf
4. Bodnenko, D. M., Zhylytsov, O. B., Leshchynskyi, O. L., & Mazur, N. P. (2014). *Monitorynh navchalnoi diialnosti* [Monitoring of educational activity]. Kyiv: Kyivskiy universytet imeni Borysa Hrinchenka.
5. Zeer, E. F. (2003). *Psikhologiiia professii* [The psychology of the professions]. (2nd ed.). Moscow: Akademicheskii Proekt; Ekaterinburg: Delovaia kniga.
6. Lukina, T. O. (2006). *Monitorynh yakosti osvity: teoriia i praktyka* [Monitoring quality of education: theory and practice]. Kyiv: Vyd. dim «Shkilnyi svit».
7. Lunyachek, V. E., & Smirnova, M. Ye. (2010). *Formuvannia upravlinskoj kompetentnosti kerivnyka zahalnoosvitnoho navchalnoho zakladu na zasadakh andrahohiky* [Formation of managerial competence of the head of a comprehensive educational institution based on andragogy]. Retrieved from <http://tme.umo.edu.ua/docs/3/10lunepa.pdf>
8. Liaschenko, O. I., & Rakov, S. A. (2008). *Testovi tekhnolohii i monitorynh v systemi osviti Ukrainy: stan i perspektyvy rozvytku* [Testing technologies and monitoring in the education system of Ukraine]. *Visnyk TIMO*, 11–12, 67–71.
9. Maiorov, A. N. (2000). *Monitoring i problemy informatsionnogo obespecheniia upravleniia obrazovaniem* [Monitoring and problems of

information support of educational management]. Narodnoe Obrazovanie, 8.

10. Lokshyna, O. L. (Ed.). (2004). *Monitorynh standartiv yakosti osvity: svitovi dosiahnennia ta ukrainski perspektyvy* [Monitoring the standards of education quality: Global achievements and Ukrainian perspectives]. Kyiv: K.I.S.

11. Ministry of Science and Education of Ukraine. (2020). *Pro zatverdzhennia Poriadku provedennia monitorynhu yakosti osvity* [On Approval of the Procedure for Monitoring the Quality of Education]. (Decree No. 54, January 16). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0154-20>

12. Romanichenko, I. V., & Kolinko, O. A. (2008). *Monitorynh v osviti. Chastyna I u pytanniakh i vidpovidakh* [Monitoring in education. Part I in Q&A]. Mykolaiv.

13. Fomenkov, A. I. (2004). *Monitoryng kak prakticheskaia sistema informatsionnoho obsluzhivaniia upravleniia shkoloï*. Nauchnye trudy mezhdunarodnoi nauchno-prakticheskoi konferentsii uchenykh MADY (GTU), MSKhA, LNAU. T. 4. Pedahohyka u metodyka [Monitoring as a practical school management information service system]. Scientific works of the International Scientific and Practical Conference of Scientists MADI (GTU), ICCA, LNAU January 5-6). T. 4. Pedagogy and methodology (pp. 126–130). Moscow-Luhansk: Izdatelstvo MADY (GTU), MSKhA, LNAU, Smolensk OOO «Inga».

14. Shleikher, A. (2018). *Naikrashchyi klas u sviti: yak stvoryty osvitu systemu 21-ho stolittia* [The best class in the world: How to create a 21st century education system]. Lviv: Litopys. Retrieved from <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/yakist-osviti/shlyaykher-naykrashchii-klas-u-sviti-yak-stvoriti-sistemu-osviti-21-go-stolittia.pdf>

15. Ministry of Science and Education of Ukraine. (2010). *Pro provedennia monitorynhoho doslidzhennia yakosti khudozhno-estetychnoi osvity u 4-kyh klasakh zahalnoosvitnikh navchalnykh zakladiv* [On conducting a research study of the quality of art and aesthetic education in 4th grades education institutions]. (Decree No 995, October 22). Retrieved from Rezhym dostupu: https://osvita.ua/legislation/Ser_osc/10007/

Кучерук А. В., методист НМЦ мониторинговых исследований и организации научной работы ХО-ИППО, г. Хмельницкий, Украина, kucheruk1904@gmail.com

Махмутова А. Е., методист НМЦ воспитательной работы и дополнительного образования ХО-ИППО г. Хмельницкий, Украина, angela_leo@ukr.net

Моніторинг преподавания предметов отрасли «Искусство»

Актуализируется вопрос мониторинга преподавания предметов отрасли «Искусство» в учреждениях общего среднего образования. Освещаются этапы, критерии и показатели мониторингового исследования преподавания предметов искусства, совершенного авторами на протяжении 2014–2019 годов на базе Хмельницкого ОИППО с участием методистов предметов художественно-эстетического цикла районных/городских методических кабинетов ОТГ, руководителей и учителей искусства общеобразовательных учебных заведений Хмельницкой области. Представлены количественные и качественные данные исследования, приведены рекомендации

по корректировке состояния, касающиеся участников образовательного процесса.

Ключевые слова: мониторинг, преподавание искусства, учителя, общеобразовательные учебные заведения, Хмельницкий ОИППО, Хмельницкая область.

Kucheruk A. V., Methodologist of NMTs of Monitoring Researches and Organization of Scientific Work of Khmelnytskyi OIPPO, Khmelnytskyi, Ukraine, kucheruk1904@gmail.com
Makhmutova A. Ye., Methodologist of NMTs of Educational Work and Out-of-School Education of Khmelnytsky OIPPO, Khmelnytsky, Ukraine, angela_leo@ukr.net

Monitoring the state of organization of educational activity of the branch of "Art"

The article deals with the issue of monitoring the state of organization of educational activity of the branch of "Art" in institutions of general secondary education. The stages of the monitoring research carried out by the authors during the 2014–2019 academic years based on Khmelnytsky OIPPO with the participation of methodologists of subjects of art-aesthetic cycle of district/city/methodical offices of OTG, heads and teachers of art of general educational institutions are presented. Quantitative and qualitative research data are shown.

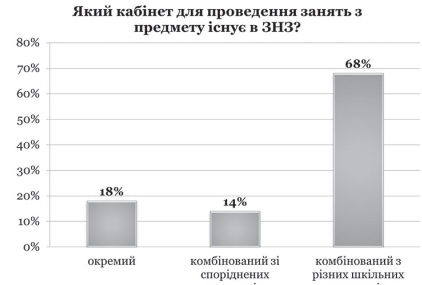
The recommendations how to improve the identified situation have emphasized the need to report the results of the study to regional institutions of general secondary education, local education departments, methodologists of district education departments, heads of united territorial communities and their education departments, as well as communities and parents that will improve the state of organization of educational artistic brunch and influence positively the quality of teaching of art objects.

The attention is drawn for methodologists, who organize training of art teachers, how to important to show the examples of solving difficult work situations that extends the boundaries of the "tunnel vision" of the problem and helps to find a solution.

The author focuses on the need to identify the leader qualities of a teacher who would: advocate art lessons against the head of the institution, parents, community in the form of speeches at pedagogical meetings, parent and community meetings; present facts about the importance of knowledge of the arts for passing the ZNO and choosing the future profession; demonstrate the results of creative projects involving students (exhibitions, concerts, holidays, performances, entertainment, etc.).

Key words: monitoring, art teaching, teachers, general educational institutions, Khmelnytskyi OIPPO, Khmelnytskyi Region.

Стаття надійшла до редакції 23.04.2020 р.

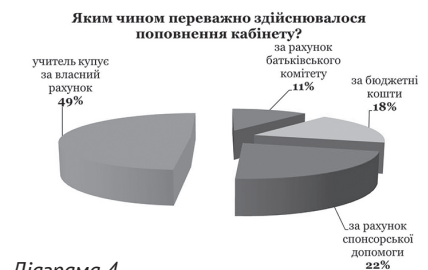
Діаграма 1

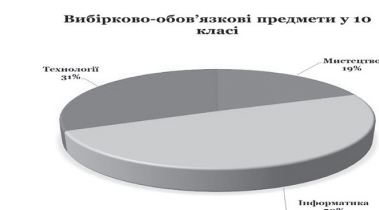
Діаграма 2

Діаграма 3

Діаграма 4

Діаграма 5